

Systemy Logistyczne Wojsk
Zeszyt 55 (2021)
ISSN 1508-5430, s. 49-60
DOI:

Institut Logistyki
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

Military Logistics Systems
Volume 55 (2021)
ISSN 1508-5430, pp. 49-60
DOI:

Institute of Logistics
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

Zmiany w postrzeganiu działań wojennych – zarys problemu

Changes in the perception of warfare - an outline of the problem

Paweł Lubiewski

pawel.lubiewski.wspol@gmail.com; ORCID: 0000-0001-5149-7908
Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Wydział Bezpieczeństwa i Nauk Prawnych

Aneta Dróżdź

aneta_drozd@vp.pl; ORCID: 0000-0002-8268-2601
Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej

Abstrakt. W latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku Świat odetchnął z ulgą, kiedy to na arenie polityki międzynarodowej ogłoszono koniec tzw. zimnej wojny. Euforia była duża, pojawiały się opinie, że od tej chwili Świat jest bezpieczny. Wydawało się, że na znaczeniu traci potencjał militarny państw, jako zbędny w obliczu zapowiadanych konfliktów o charakterze ekonomicznym. Jak pokazał upływający czas nic bardziej mylnego. Wprawdzie konflikty na linii Wschód-Zachód faktycznie na kilka dekad ucichły, ich miejsce zajęły jednak inne zagrożenia, których źródłem była głównie polityka pomiędzy Państwem Zachodu, a krajami Bliskiego Wschodu. Wynikające z niej bolesne doświadczenia bezlitośnie pokazały, że niemożliwe są skuteczne zabiegi o bezpieczeństwo współczesnego państwa, bez dbałości o jego potencjał militarny. Celem artykułu jest wskazanie współczesnych uwarunkowań postrzegania działań wojennych. Skutkiem tak sformułowanego celu było określenie problemu badawczego w postaci pytania: jak postrzega się działania wojenne w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku? W badaniach zastosowano podejście holistyczne, przyjmując, że zjawiska i sytuacje rozpatruje się w sposób kompleksowy. Do rozwiązania problemu badawczego stosowano podejście systemowe, ukierunkowane na badanie zjawisk jako całości uwzględniając ich cechy i wielkości charakterystyczne oraz określenie różnorodności relacji wewnętrznych. Istotną metodą badawczą była analiza literatury odnoszącej się do zagadnień działań wojennych, współczesnych zagrożeń państwa oraz teorii bezpieczeństwa, a także badania dokumentów normatywno-prawnych z obszaru rozważań. W toku badań towarzyszących wykorzystano metody teoretyczne (głównie analiza, synteza, wnioskowanie), które zostały zastosowane w pracy analitycznej i koncepcyjnej. Wyniki przeprowadzonych badań sformułowane zostały z wykorzystaniem wnioskowania.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, zagrożenie, system bezpieczeństwa państwa, obronność, działania zbrojne, wojna, siły zbrojne

Abstract. In the nineties of the last century, the world breathed a sigh of relief when the end of the so-called cold war. The euphoria was high, there were opinions that the world was safe from now on. It seemed that the military potential of states was losing importance as it was redundant in the face of the announced conflicts of an economic nature. Time was shown, that nothing could be more wrong. Really the conflicts on the East-West did not last for several decades, but they were replaced by other threats, the source of which was mainly the politics between the Western and the countries of the Middle East. The resulting painful experiences have mercilessly shown that it is impossible to take effective efforts to ensure the security of a modern state without taking care of its military potential.

The aim of the article is to point out the contemporary determinants of the perception of present warfare. The result of the objective formulated in this way was to define a research problem in the form of a question: how is warfare in the first two decades of the 21st century perceived? The research used a holistic approach, which stems from the assumption that phenomena and situations are considered in a comprehensive manner. A systemic approach was used to solve the research problem, which served in particular: the study of phenomena as a whole, taking into account their characteristics and characteristic values, and determining the diversity of internal relations. An important research method was the analysis of literature relating to the issues of military operations, contemporary threats to the state and security theory, as well as the study of normative and legal documents in the field of considerations. In the course of accompanying research, theoretical methods (mainly analysis, synthesis and inference) were used, which were used in the analytical and conceptual work. The results of the conducted research were formulated with the use of inference.

Keywords: security, threat, state security system, defense, military operations, war, armed forces

Wstęp

Bezpieczeństwo jest pojęciem wielowymiarowym, o niezwykle szerokim zakresie i znaczeniu. Istota współczesnego bezpieczeństwa ma swoje źródło w ludzkiej hierarchii wartości, której podstawą powinno być jego zapewnianie – niezależnie od spektrum dziedzin i obszaru funkcjonowania (Wiśniewski et. al., 2018, s. 11).

Jak dostrzega Janusz Świniarski „wzgląd na holistyczne pojmowane bezpieczeństwo nie był tak oczywisty w przeszłości, w której eksponowano inne własności i właściwości związane z ludzką dążnością do dobrego i racjonalnego życia. Takie życie starożytni wiązali z harmonią, doskonałością (samowystarczalnością) i suwerennością. Wyrażał to postulat „homo harmonicus” i kategoria szczęścia. Ono przecież było przedmiotem refleksji i troski wielu szkół tworzących tradycję antyczną, szczególnie zaś tzw. grecko-rzymską filozofię życia. W filozofii tej szczęście było przedmiotem powszechnych pragnień i poszukiwań. Identyfikowano je z życiem dającym trwałe, stałe i uzasadnione zadowolenie, łącznym posiadaniem najważniejszych dóbr (zewnętrznych, wewnętrznych i duchowych). Taka identyfikacja we współczesnej perspektywie pozwala jego którego istotę sprowadzić do bezpiecznego życia” (Świniarski, Chojnacki, 2004, s. 72).

Z uwagi na powyższe oraz z racji tego, że wszechobecność napływających wiadomości dotyczących zdarzeń o tragicznym przebiegu powoduje, iż kwestie bezpieczeństwa zaczęły wzbudzać wśród społeczeństwa coraz to większą potrzebę ich kontrolowania. Przemiany społeczno-kulturowe sprawiają, że wachlarz potencjalnych zagrożeń

jest szerszy, a ich skala i częstotliwość rośnie nieubłaganie. Nie da się zaprzeczyć, że „otaczająca nas rzeczywistość jest w nieustannym ruchu. Wszelkie procesy, które mają miejsce, odbywają się w ciągle zmieniających się warunkach. Zmieniają się także warunki funkcjonowania i realizacji zadań przez instytucje odpowiedzialne za kwestie dotyczące bezpieczeństwa” (Scibiorek et. al., 2017, s. 11).

W związku z powyższym zasadna wydaje się obawa o dalsze konsekwencje dotychczas prowadzonych działań, których źródłem jest bardzo często religijna i etniczna nienawiść. W rezultacie dynamiczny charakter pojedynczych zamachów na człowieka może w każdej chwili przeistoczyć się w regularne działania wojenne.

Analizując i rozpatrując wszelkie wydarzenia mogące w konsekwencji prowadzić do działań wojennych należy szczegółowo określić znaczenie i granice tego terminu w kontekście dotychczasowej myśli naukowej. Zaprezentowana definicja „działania” zawarta w *Słowniku języka polskiego* określa je jako walki zbrojne, ruchy wojsk (Drabik, Sobol, 2007, s. 101).

Z kolei *Leksykon wiedzy wojskowej* powyższe pojęcie definiuje jako ruchy wojsk oraz wszelkie akcje bojowe, prowadzone przez pododdziały, oddziały i związki (Laparus, 1979, s. 101).

O ile definicja tego pojęcia wydaje się nie być skomplikowaną, o tyle określenie „działań wojennych” jest o wiele bardziej złożone. Szczególnie ze względu na kontekst historyczny termin ten wymaga precyzyjnego wyjaśnienia. Odnosząc się do podstawowego zbioru definicji w *Leksykonie wiedzy wojskowej* można znaleźć określenie „działań wojennych” definiowanych jako walka zbrojna, realizowane zamierzenia dwóch lub więcej państw dążących do osiągnięcia określonych celów politycznych (ekonomicznych, społecznych) przez zużycie zorganizowanej siły (przemocy) militarnej, przede wszystkim sił zbrojnych, prowadzących walki, bitwy i operacje na lądzie, w powietrzu (...) i na morzu (Laparus, 1979, s. 104-105).

Pomimo tego, że „obecna sytuacja polityczno-militarna na świecie charakteryzuje się odejściem od konfrontacji w skali globalnej, to nadal istnieje możliwość nasilenia się intensywności kryzysów bądź sytuacji kryzysowych, którego mogą stać się zarzewiem warunków zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa a nawet wojny. Możliwość ta dyktuje potrzebę przygotowań obronnych, angażujących z mocy prawa wszystkie podmioty państwa” (Wiśniewski, 2014, s. 98).

Działania wojenne wczoraj i dziś

Dotychczas działania wojenne utożsamiane były z militarnym charakterem pierwszej i drugiej wojny światowej. Zmiany w tej dziedzinie spowodowały, iż uważa się, że „we współczesnym świecie zagrożenie związane z tradycyjnie rozumianą inwazją sił zbrojnych innego państwa, połączoną z dążeniem do zajęcia terytorium Polski uznaje się za mało prawdopodobne” (Departament Transformacji Ministerstwo

Obrony Narodowej, 2008, s. 6). Z drugiej strony prowadzenie wojen wydaje się być wpisane w ludzką naturę zdobywania i podporządkowywania. Powszechnie traktowane są one jako jeden z najstarszych sposobów rozstrzygnięcia sporów przy użyciu siły. Nie ulega już dziś wątpliwości, że „pojęcie wojna stanowi najbardziej ogólną kategorię sztuki wojennej, z którą związane jest pojęcie działań wojennych, dzieląc się z kolei na działania zbrojne (strategiczne, operacyjne, taktyczne) i niezbrojne” (Huzarski, Kaczmarek, 1995, s. 5).

Zasadne z punktu widzenia przedmiotu rozważań wydaje się przytoczenie słów klasyka współczesnej sztuki wojennej. Karl von Clausewitz definiuje wojnę jako „nie tylko czyn polityczny, lecz prawdziwe narzędzie polityki, dalszy ciąg stosunków politycznych, prowadzony innymi środkami” (Clausewitz, 1958, s. 15).

Powołując się na *Słownik języka polskiego* „wojna” traktowana jest jako zorganizowana walka zbrojna między państwami, narodami lub grupami społecznymi, religijnymi itp., prowadzona dla osiągnięcia zamierzonych celów, np. zagarnięcia obcego terytorium (Drabik, Sobol, 2007, s. 720).

Natomiast w *Leksykonie wiedzy wojskowej* „wojnę” zdefiniowano jako kontynuowanie polityki państwa (koalicji) lub klas społecznych przy użyciu przemocy przede wszystkim militarnej, której głównym wyrazem jest walka zbrojna prowadzona dla osiągnięcia celów militarnych, sprecyzowanych w polityce danego państwa (koalicji, klasy społecznej) (Laparus, 1979, s. 479-480).

Z uwagi na powyższe, niezbędne wydaje się także zwrócenie uwagi na to, że w miarę rozwoju cywilizacji ulegają zmianie czynniki mające wpływ na wywoływanie konfliktów zbrojnych. Na przestrzeni wielu lat przesłanką do wyprowadzenia wojsk były chociażby wszelkie roszczenia terytorialne niektórych państw czy działania mające na celu pozbawienie suwerenności określonych krajów. Zmiany w tej dziedzinie spowodowały, że „współcześnie wyodrębnia się nowy wymiar wojny, odwołując się do definicji wojny asymetrycznej, której cechą charakterystyczną jest dążenie słabszej strony raczej do zadawania cierpienia niż wygrywania bitew, zyskiwania na czasie niż otwartej konfrontacji, atakowania bazy politycznej przeciwnika w kraju, niż jego sił na froncie” (Ereedmann, 1988, s.40-41).

Rozwój nowoczesnych technologii spowodował daleko idące zmiany związane z formą przeprowadzania zamachów. Uzasadnione wydają się być słowa Tomasza Aleksandrowicza twierdzącego, że „potęga militarna państwa nie daje mu w takim konflikcie automatycznej przewagi, inne są bowiem reguły prowadzenia takiego konfliktu” (Aleksandrowicz, 2011, s. 473).

Powyższe stwierdzenia dosyć jasno wskazują na coraz to szerszy sposób postrzegania zagrożeń. Jednocześnie trudniejsze okazuje się prowadzenie działań na rzecz bezpieczeństwa. Według Elżbiety Szafrąńskiej i Jerzego Szafrąńskiego analiza aktów terrorystycznych, dokonanych w ostatnich latach, nie pozwala postawić jednoznacznej tezy dotyczącej środków jakimi posługują się terroryści (Szafrąńska, Szafrąński, 2011, s. 475).

Przez wieki dominowało przeświadczenie, że w prowadzeniu wojen głównie życie narażali żołnierze walczący na linii frontu. Dziś dzieje się dokładnie odwrotnie. Cywilne ofiary są najczęściej skutkiem prowadzenia współczesnych działań wojennych.

Niezbędne wydaje się, w poruszonym zakresie problematyki, zwrócenie uwagi na podmiotowość stron konfliktów. Przyjęta i respektowana przez wiele lat pozycja państwa jako niezależnego uczestnika stosunków międzynarodowych przestaje być racjonalna. Trudno zatem nie zauważyć, że w tych okolicznościach podmioty poza-państwowe nabierają coraz większego znaczenia. Ich tożsamość ma coraz większy wpływ na kształt współczesnego ładu międzynarodowego. Powoływanie do życia coraz to nowych organizacji stanowi również swoiste tło dla rozwoju wszelkiego rodzaju nielegalnych grup przestępczych. Tomasz Aleksandrowicz zauważa, że tego typu „podmioty pozapaństwowe dysponują (...) niejednokrotnie środkami przewyższającymi budżety narodowe poszczególnych państw” (Aleksandrowicz, 2011, s. 464).

Liczba organizacji o charakterze przestępczym i terrorystycznym (Lubiewski, 2018) na przestrzeni ostatnich lat stale się zwiększa. W niektórych przypadkach dostrzec można swego rodzaju odłamy tego typu działalności, które również starają się zaznaczyć swoją obecność w świecie. Niewątpliwie jedną z najbardziej znanych organizacji terrorystycznych jest *Al-Ka'ida*. Odpowiedzialna za ataki na World Trade Center oraz siedzibę Pentagonu w Stanach Zjednoczonych w 2001 roku, która w ten sposób zaznaczyła swoją obecność. Jednocześnie zamachy te wywołały potrzebę społeczną podjęcia światowej walki z terroryzmem (Lubiewski, 2018, s. 205-265).

Powyższa sytuacja dała początek szeroko zakrojonych działań wojennych przez amerykańskie siły zbrojne w Iraku. Jednocześnie członkostwo Polski w NATO skutkowało zaangażowaniem w tę misję również polskich żołnierzy. Po zakończeniu działań w Republice Iraku Polski Kontyngent Wojskowy został skierowany do udziału w misji stabilizacyjnej w Afganistanie. Niewątpliwie realizacja zadań nałożonych na Siły Zbrojne RP w ostatnim czasie była ogromnym wyzwaniem dla polskiej armii. Polska stała się częścią Misji Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa (ISAF) wspólnie z przedstawicielami innych państw. Skutkiem powyższej współpracy była konieczność prowadzenia działań w różnorodnych warunkach klimatycznych i geograficznych, odmiennych kulturowo oraz najczęściej przy dużych obciążeniach psychicznych.

Niekonwencjonalne działania zbrojne

W nawiązaniu do prezentowanych do tej pory rozważań, w zakresie bezpieczeństwa państwa, należy zauważyć, że „podstawowymi czynnikami decydującymi o jego stanie są: sprawne funkcjonowanie służb porządku publicznego, organów ścigania, skutecznie działający wymiar sprawiedliwości, a także zdolność do efektywnego

prognozowania zagrożeń przestępczością i innymi zjawiskami patologicznymi. Stąd też najistotniejszym zadaniem administracji państwowej jest skonstruowanie takich rozwiązań organizacyjno-prawnych, które umożliwią zapewnienie bezpieczeństwa, zarówno zewnętrznego, jak i wewnętrznego. Przy czym przez pojęcie bezpieczeństwa należy rozumieć nie tylko sprawy związane z zachowaniem porządku prawnego określonego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, lecz również ochronę życia, zdrowia i mienia obywateli oraz majątku ogólnonarodowego przed bezprawnymi zamachami ze strony agresora czy przestępcy” (Piątek, 2007, s. 7).

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że „obronność (...) polegająca na stworzeniu warunków zapewniających bezpieczne funkcjonowanie państwa w trakcie pokoju oraz umożliwiających odparcie ataków zbrojnych zalicza się do podstawowych interesów państwa” (Wiśniewski, 2009, s. 4).

Uwzględniając powyższe stwierdzenie oraz przedmiot rozważań niezbędne wydaje się przedstawienie istoty i roli Sił Zbrojnych RP w walce z terroryzmem. Mając na celu prowadzenie skutecznej walki z tą kategorią zagrożeń dopuszcza się działania Wojsk Lądowych, Wojsk Specjalnych, Wojsk Obrony Terytorialnej, Sił Powietrznych i Marynarki Wojennej. Ewolucja sztuki wojennej dobitnie wskazuje na konieczność rozwoju wojsk specjalnych działających w ściśle określonym obszarze antyterrorystycznym. Do głównych podmiotów przeznaczonych do działań w powyższym zakresie zalicza się Grupę Reagowania Operacyjno – Manewrowego (GROM), 1. Pułk Specjalny Komandosów w Lublińcu oraz Morską Jednostkę Działań Specjalnych (FORMOZA). Ze względu na istotę poruszanej tematyki niezbędne wydaje się przybliżenie zasadniczych zadań formacji i umiejscowienie ich w strukturach bezpieczeństwa państwa. Na szczególną uwagę zasługuje przygotowana i przeznaczona do likwidacji zagrożeń Jednostka Wojskowa GROM. Do zadań formacji należy prowadzenie działań specjalnych i rozpoznawczych na obszarze kraju i poza jego granicami (w tym do udziału w akcjach zapobiegania aktom terroryzmu lub ich skutkom poza granicami państwa), działań w ramach Sił Operacji Specjalnych Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz ratowniczo-ochronnych. Należy jednocześnie pamiętać, że formacja ta „zachowuje stałą gotowość do natychmiastowego podjęcia działań obronnych i ochrony w sytuacjach zagrożenia działaniami terrorystycznymi placówek dyplomatycznych w kraju i za granicą oraz obiektów ważnych z punktu widzenia gospodarki i obronności kraju” (Polko, 2008, s. 162).

Dążąc do zapewnienia bezpieczeństwa swoim obywatelom na obszarze RP jak i poza jej granicami, w działaniach specjalnych uczestniczy również Pierwszy Pułk Specjalny Komandosów. W ramach prowadzenia działalności operacyjnej „jednostka wykonuje zadania z zakresu rozpoznania specjalnego, akcji bezpośrednich (w tym zwalczających terroryzm) oraz wsparcia militarnego” (Pacek, 2009, s. 298).

Kolejnym elementem kompleksowego planowania obronnego jest funkcjonowanie jednostki specjalnej pływaków bojowych zarezerwowanych do działań antyterrorystycznych wyłącznie na statkach, okrętach oraz w strefie brzegowej.

W kontekście podejmowanych działań oraz prowadzenia spójnej walki z terroryzmem, dopuszcza się wsparcie Żandarmerii Wojskowej (ŻW).

Potrzeba realizacji wyżej wymienionych zadań w sytuacjach nadzwyczajnych wymusza rozwój działalności bieżącej w zakresie doskonalenia jednostek jednocześnie dbając o ciągłą świadomość własnych słabości. Zasadniczym zadaniem w dziedzinie postępującej profesjonalizacji jest zwiększenie zdolności operacyjnej oraz dostosowanie jej do skutecznego reagowania na coraz to nowsze zagrożenia.

Należy równocześnie zauważyć, że system działalności bieżącej na rzecz bezpieczeństwa pozostaje w ścisłym związku z działalnością operacyjno-rozpoznawczą służb wywiadowczych. Podejmowanie wysiłku mającego na celu pozyskiwanie i przetwarzanie informacji stanowią od zawsze istotny element w tworzeniu współczesnego bezpieczeństwa. Wzrastające natężenie zastosowania nowej technologii staje się neuralgicznym mechanizmem prawidłowego funkcjonowania współczesnej gospodarki i całego państwa. W związku z powyższym bezdyskusyjne znaczenie w funkcjonującym systemie mają także podmioty takie jak Służba Wywiadu Wojskowego (SWW) i Służba Kontrwywiadu Wojskowego (SKW). Sprawna działalność powyższych podmiotów stanowi ochronę przed wewnętrznymi i zewnętrznymi zagrożeniami dla obronności państwa i zdolności bojowej Sił Zbrojnych. Analiza literatury przedmiotu prowadzi do wniosku, że rzetelna informacja może spowodować uzyskanie znacznej przewagi w konflikcie.

Przybliżając militarny wymiar bezpieczeństwa, należy zwrócić uwagę, że w miarę postępu technicznego ulega przemianie sposób prowadzonych działań wojennych. Tym samym świat staje nie tylko przed nowymi zagrożeniami, ale i niekonwencjonalnymi metodami prowadzenia walki takimi jak terroryzm, ale i walka informacyjna czy destabilizacja ekonomiczna. W wyniku tego typu działań coraz szersze zastosowanie znajdują nowoczesne bezałogowe platformy mobilne, telefony komórkowe, sieci komputerowe, systemy informacyjne i inne, które wymuszają wprowadzanie zmian w dotychczasowo funkcjonujących procedurach planowania działań obronnych.

Z uwagi na powyższe niezbędne wydaje się także zwrócenie uwagi na właściwe konstruowanie przepisów prawnych, co zdaniem Bernarda Wiśniewskiego przekłada się bezpośrednio na kondycję systemu bezpieczeństwa państwa tak, że „system bezpieczeństwa państwa opiera się na powszechnie obowiązującym prawie, wymagającym systematycznego doskonalenia zarówno w zakresie aktualności, jak i rozległości regulacji” (Wiśniewski, 2013, s. 346).

Jednocześnie potrzeba spójnej i ujednoliconej strategii bezpieczeństwa sojuszu narzuca obowiązek tworzenia aktów prawa na poziomie krajowym, wspólnotowym jak również międzynarodowym.

Wstąpienie Polski do NATO nałożyło zobowiązanie współpracy, w tym udziału w działaniach wojennych wobec agresji przeciwko wszystkim członkom sojuszu. W rezultacie oznacza to, że wszelkie działania Sił Zbrojnych RP opierać się będą na wspólnie opracowanych sojuszniczych planach operacyjnych. W polskim systemie

prawnym zagadnienia dotyczące przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu reguluje ustawa o stanie wojennym (Ustawa z 29 sierpnia 2002 roku o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej), precyzując, że w razie zewnętrznego zagrożenia państwa, w tym spowodowanego działaniami o charakterze terrorystycznym lub działaniami w cyberprzestrzeni, zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może, na wniosek Rady Ministrów, wprowadzić stan wojenny na części albo na całym terytorium państwa (art. 2. ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 2002 roku o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej). Dopelnienie powyższego stanowią zapisy ustawy o stanie wyjątkowym (Ustawa z 21 czerwca 2002 roku o stanie wyjątkowym), regulujące kwestie związane ze szczególnym zagrożeniem konstytucyjnym ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego, w tym spowodowanego działaniami o charakterze terrorystycznym lub działaniami w cyberprzestrzeni, które nie może być usunięte poprzez użycie zwykłych środków konstytucyjnych (art. 2. ust. 1. ustawy z 21 czerwca 2002 roku o stanie wyjątkowym). Przyjęte powyżej rozwiązania prawne stanowią fundamentalne podłoże w formowaniu wymiaru bezpieczeństwa i obronności państwa (w przypadku tej ostatniej należy zauważyć, że obronność nie dotyczy wyłącznie przeciwstawienia się zagrożeniom polityczno- militarnym i wojnie). Nie dotyczy wyłącznie państwa. Odnosi się natomiast do każdego podmiotu (Wiśniewski, 2020, s. 32).

W tym zakresie przepisy prawa odnoszą się również do stosunkowo nowej płaszczyzny aktywności społecznej w wymiarze globalnym tj. cyberprzestrzeni, która to ujawniła swoją siłę sprawczą w obszarze bezpieczeństwa. Definiując ją jako „przestrzeń przetwarzania i wymiany informacji, tworzoną przez systemy teleinformatyczne (...) wraz z powiązaniem nimi oraz relacjami z użytkownikami” (art. 2. ust 1 pkt. 1b ustawy z 30 sierpnia 2011 roku o zmianie ustawy o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw).

Cyberprzestrzeń, to w szczególności system powiązań internetowych, tworzący przestrzeń komunikacyjną (Szubrycht, 2005, s. 173-175).

W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę na niebezpieczeństwa płynące z coraz większych technicznych możliwości i dostępności narzędzi służących atakom na sieć internetową, zawartych na powszechnie dostępnych witrynach internetowych. Ze względu na fakt, że w zdecydowanym zakresie systemy komputerowe są wzajemnie od siebie zależne, uszkodzenie lub włamanie się do jednego z nich może pociągnąć za sobą reakcję łańcuchową w postaci zakłóceń w sieciach powiązanych (Liedel, 2008, s. 42).

Dodatkowym utrudnieniem w zapobieganiu tego rodzaju zagrożeniom jest globalny charakter sieci, za którą odpowiedzialności nie można przypisać jednej organizacji, państwu lub wspólnocie.

W tym kontekście należy dostrzec, że zwalczanie terroryzmu sieciowego i innych bezprawnych działań przestępczych, które mogą bezpośrednio lub pośrednio wpłynąć na bezpieczeństwo współczesnego świata spoczywa na systemach ochronnych wielu państw. Ze względu na rozległość obszaru możliwości sieciowych i wiążących się z nimi zagrożeń koniecznym jest powoływanie komórek organizacyjnych ingerujących w aktywność społeczeństwa właściwie we wszystkich sektorach życia publicznego. Niewątpliwie jest to nowa i dynamicznie rozwijająca się przestrzeń w życiu społecznym wymagająca strategicznego zarządzania bezpieczeństwem wspartego ciągłą analizą naukową (Czupryński, 2015, s. 8), które pozwolą na właściwe ukierunkowanie niezbędnych zmian w obszarze przygotowania obronnego.

Zaprezentowane powyżej dociekania pozwalają dostrzec wielopłaszczyznowość zjawiska działań wojennych, która jest efektem jego wielowiekowej ewolucji. Uwzględniając zasygnalizowane powyżej zagadnienia, należy stwierdzić, że znacząco uległ zmianie charakter prowadzenia konfliktów, które przy obecnie zadeklarowanych sojuszach, w każdej chwili mogą przeistoczyć się w działania wojenne o charakterze militarnym, nie tylko o zasięgu regionalnym, ale i globalnym. Dotychczasowe zamachy terrorystyczne w krajach Unii Europejskiej wywołały w środowisku ekspertów przekonanie, iż Europa obecnie stoi w obliczu nieregularnej wojny. Proces postępującej globalizacji na świecie implikuje swego rodzaju nieuchronność zdarzeń o charakterze terrorystycznym również w Polsce. Poddając analizie przebieg zdarzeń ostatnich lat na scenie europejskiej, biorąc pod uwagę ich zmienność i nieszablonowość trudno określić właściwą strategię antyterrorystyczną. Działania prewencyjne w krajach Europy najczęściej okazują się niewystarczające, a prognozowane zagrożenia nie doceniają kreatywności zamachowców.

Powyższe okoliczności wymuszają konieczność upowszechniania wiedzy o bezpieczeństwie na wypadek ewentualnego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, wystąpienia sytuacji kryzysowych i wojny. Powszechność terroryzmu spowodowała zintensyfikowanie planowania i przygotowania obronnego w państwie, uwzględniając kompleksowe rozwiązania problemów związanych z przeciwstawianiem się zagrożeniom niemilitarnym i minimalizację skutków ich wystąpienia. Warto w tym miejscu przytoczyć słowa Kuby Jałoszyńskiego, który zauważa, że wybuch wojny ma charakter prawny i skutkowy, mogący mieć swe podłoże, między innymi, w zagrożeniach natury pozamilitarnej. Od ich intensywności zależy potencjalny rozmiar prowadzonych działań zbrojnych (Jałoszyński, 2003, s. 39).

Uwzględniając przywołane powyżej atrybuty działań wojennych warto przypomnieć stanowisko Krzysztofa Liedela według którego „zadaniem polityki i systemu obronnego państwa jest przeciwdziałanie polityczno-militarnym zagrożeniom, w tym przede wszystkim obrona terytorium Polski przed ewentualną agresją zbrojną oraz

zapewnienie nienaruszalności granic, ochrona organów państwowych i instytucji publicznych oraz zapewnienie możliwości ich ciągłego funkcjonowania, ochrona ludności oraz zapewnienie jej warunków przetrwania w sytuacji kryzysu lub konfliktu. System obronny odpowiedzialny jest za wykrywanie zagrożeń, kierowanie przygotowaniem obronnym w czasie pokoju, reagowanie na zagrożenia kryzysowe, obronę państwa i udział we wspólnej sojuszniczej obronie zgodnie z artykułem piątym Traktatu Północnoatlantyckiego” (Liedel, 2008, s. 72).

Wnioski końcowe

W niniejszym artykule, autorzy w syntetyczny sposób odnoszą się do znaczenia i roli działań wojennych w funkcjonowaniu współczesnego państwa. W tym kontekście należy stwierdzić, że z punktu widzenia wielowymiarowości działań wojennych geostrategiczne położenie Polski jest w tym zakresie poważnym wyzwaniem. Narastającym obawom towarzyszy naruszone terytorium Ukrainy od wschodu, dążenia imperialne putinowskiej Rosji, czy też niezakończony problem związany z zagrożeniem terrorystycznym w Europie. Traktując terrorizm jako swego rodzaju sposób lub strategię prowadzenia wojny, należy zdać sobie sprawę, że toczy się ona coraz bliżej granic Rzeczypospolitej Polskiej.

Mało prawdopodobne jest, by w obecnej konstelacji geopolitycznej pojawił się globalny konflikt militarny. Daje się przy tym zauważyć dążenie do zmniejszania liczebności armii na rzecz ich rozwoju jakościowego, głównie poprzez wdrażanie do działań militarnych najnowszych technologii, w tym rozwój potencjału w cyberprzestrzeni.

W kontekście powyższych rozważań warto przypomnieć, że rozwojowi cywilizacyjnemu ludzkości towarzyszy ciągle paradoks przejawiający w tym, że mimo postępu cywilizacyjnego, wzrostu zarówno sił wytwórczych człowieka, jak i możliwości radzenia sobie w sytuacjach trudnych rośnie liczba zjawisk dezorganizujących życie człowieka na wszystkich jego płaszczyznach. Nie ma chwili, aby na świecie nie dochodziło do sytuacji kryzysowych, które są skutkiem działania człowieka przeciwko drugiemu człowiekowi bądź też powstałych na skutek katastrof naturalnych czy awarii technicznych.

Rozpatrując współczesne problemy działań wojennych, nie trudno dostrzec istnienia dysonansu pomiędzy wartościami kulturowymi cywilizacji zachodnioeuropejskiej, skierowanymi i na poszanowanie człowieka i jego wolności, a aktami skrajnej przemocy przedstawicieli fundamentalizmu islamskiego. Dotychczasowe doświadczenia pokazują również, że klasyczne, policyjne formy zwalczania bezprawnych działań w formie zorganizowanej nie sprawdzają się wobec tak silnych ruchów terrorystycznych.

W obliczu globalizacji świat iluzorycznego pokoju i szerokiej współpracy nieustannie przeplatany jest aktami agresji. Powyższa sytuacja nie pozwala społeczeństwu zapomnieć o możliwych czy nadciągających zagrożeniach, wywołując skutecznie strach, niepokój, zmniejszając przy tym ludzką wrażliwość społeczną, a w konsekwencji godząc w dotychczas wypracowany porządek społeczny. Nie wolno przy tym zapominać, że społeczeństwa wysokorozwinięte nieuchronnie czeka rozwój cyberterroryzmu.

Wydaje się zatem, że konieczne jest wieloaspektowe podejście do współczesnych działań zbrojnych rozumiane jako element doskonalenia działalności na rzecz bezpieczeństwa współczesnego państwa w wymiarze systemowym, w tym w wymiarze strategicznym.

BIBLIOGRAFIA

- [1] ALEKSANDROWICZ, T.R., (2011). Bezpieczeństwo w świecie międzyepoki. W poszukiwaniu nowego paradygmatu [w:] Grochowski, L., Letkiewicz, A., Misiuk, A., (red.), *Nauka o bezpieczeństwie. Istota, przedmiot badań i kierunki rozwoju. studia i materiały. tom 1*, Szczycno: WSPol.
- [2] CLAUSEWITZ VON, C., (1958). *O wojnie*, (tłumaczenie A. Cichowicz, I. Koc, F. Schoener). Warszawa: MON.
- [3] CZUPRYŃSKI, A., (2008). *Siły zbrojne w operacjach wojennych na i poza terytorium państwa*. Warszawa: AON.
- [4] CZUPRYŃSKI, A., WIŚNIEWSKI, B., ZBOINA, J., (red.), (2015). *Bezpieczeństwo. Teoria–Badania–Praktyka*. Józefów: Wydawnictwo Centrum Naukowo-Badawczego Ochrony Przeciwpożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego Państwowego Instytutu Badawczego.
- [5] DRABIK, L., SOBOŁ, E., (red.), (2007). *Słownik języka polskiego*. Warszawa: PWN 2007.
- [6] EREEDMANN, L., (1998). *The Revolution in Military Affairs*. London.
- [7] HUZARSKI, M., CZUPRYŃSKI, A., (red.), (2012). *Wojna i pokój przedmiotem badań polemologiczno-irenologicznych*. Warszawa: AON.
- [8] HUZARSKI, M., KACZMAREK, W., (1995). *Działania taktyczne batalionu*. Warszawa: AON.
- [9] JAŁOSZYŃSKI, K., (2003). *Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych*. Warszawa: AON.
- [10] LAPARUS, M. (red.), (1979). *Leksykon wiedzy wojskowej*. Warszawa: MON.
- [11] LIEDEL, K., (2008). *Bezpieczeństwo informacyjne w dobie terrorystycznych i innych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego*. Toruń: Wyd. Adam Marszałek.
- [12] LUBIEWSKI, P., (2018). *Terroryzm, a migracja. zależności i skutki*. Wrocław: Wydawnictwo TUM.
- [13] LUBIEWSKI, P., (2018). *Zwalczanie terroryzmu–zarys teorii problemu*, „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Sztuki Wojennej”, Nr 1(25).
- [14] PACEK, B., (2009). *Siły Zbrojne RP w walce z terroryzmem* [w:] Hołyst, B., Jałoszyński, K., Letkiewicz, A., (red.), (2009). *Wojna z terroryzmem w XXI wieku*. Szczycno: WSPol.
- [15] PODGÓRSKI, R., (2007). *Metodologia badań socjologicznych. Kompendium wiedzy metodologicznej dla studentów*. Bydgoszcz-Olsztyn: Oficyna Wydawnicza Branta.
- [16] POLKO, R., (2008). *Grom w działaniach przeciwterrorystycznych*, t. 6. Warszawa: BBN.
- [17] SIENKIEWICZ, P., (1993). *Podstawy teorii systemów*. Warszawa: AON.

- [18] SMITH, R., (2010). Przydatność siły militarnej. Sztuka wojenna we współczesnym świecie. Warszawa: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.
- [19] Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2012 – 2022 (przyjęta uchwałą Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r.).
- [20] SZAFRAŃSKA, E., SZAFRAŃSKI, J., (2011). Edukacja społeczności szkolnej w zakresie zagrożeń terrorystycznych [w:] Grochowski, A. Letkiewicz, A. Misiuk (red.) (2011). Nauka o bezpieczeństwie. Istota, przedmiot badań i kierunki rozwoju. Studia i materiały. Tom 1. Szczytno: WSPol.
- [21] SZUBRYCHT, T., (2005). Cyberterrorystyczny jako nowa forma zagrożenia terrorystycznego, Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej, nr 1(160).
- [22] ŚCIBIOREK, Z., WIŚNIEWSKI, B., KUC, R.B., DAWIDCZYK, A., (2017). Bezpieczeństwo wewnętrzne. Podręcznik akademicki. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- [23] ŚWINIARSKI, J., CHOJNACKI, W., (2004). Filozofia bezpieczeństwa. Podręcznik akademicki. Warszawa: AON.
- [24] WIŚNIEWSKI, B., (2009). Organizacja przygotowań obronnych administracji publicznej. Warszawa: AON.
- [25] WIŚNIEWSKI, B., (2013). System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne. Szczytno: WSPol.
- [26] WIŚNIEWSKI, B., (2014). Przygotowania obronne resortu spraw wewnętrznych. Warszawa: WSPol.
- [27] WIŚNIEWSKI, B., (2020). Praktyczne aspekty badań bezpieczeństwa. Warszawa: Difin,
- [28] WIŚNIEWSKI, B., KOWALSKI, R., KOZIOŁ, J., SZYŁKOWSKA, M., (2018). Bezpieczeństwo procesów decyzyjnych. Wrocław: TUM.
- [29] WIŚNIEWSKI, B., PIĄTEK, Z., (red.), (2007). Współczesny wymiar funkcjonowania Straży Granicznej. Warszawa: AON.
- [30] Wizja Sił Zbrojnych RP – 2030, (2008). Warszawa: Ministerstwo Obrony Narodowej Departament Transformacji.
- [31] Ustawa z 21 czerwca 2002 roku o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r., nr 113, poz. 985, z póź. zm.).
- [32] Ustawa z 29 sierpnia 2002 roku o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r., nr 156, poz. 1301).
- [33] Ustawa z 30 sierpnia 2011 roku o zmianie ustawy o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., nr 222, poz. 1323, z póź. zm.).